

Deines Denkens Licht

Deines Denkens Licht,
es beginnt zu leuchten
auf deinem Lebensweg.
Ich will es sinnend lenken
in deinen Geistesstrom.

Deines Fühlens Wärme,
sie beginnt zu strömen
auf deinem Lebensgrunde.
Ich will sie sinnend lenken
in deinen Seelenweben.

Deines Willens Kraft,
sie beginnt zu wirken
in deinen Leibesgliedern.
Ich will sie sinnend lenken
in dein ganz Menschenwesen.

Světlo tvého myšlení

Světlo tvého myšlení
začíná zářit
na cestě tvého života.
Chci je ve vědomí vést
do proudu tvého ducha.

Teplo tvého citu
začíná proudit
do tvého životního základu.
Chci je ve vědomí vést
do předuva tvé duše.

Síla tvé vůle
začíná působit
v tvých údech.
Chci ji ve vědomí vést
do celé tvé lidské bytosti.

Rudolf Steiner

Milí přátelé,

zatím pokračujeme se starou redakcí a dosavadním způsobem. Jsme vděčni všem silám, že nám to dopřávají již v patnáctém roce obnovené činnosti; také zatím Antroposofická společnost je vydavatelem i vlastníkem časopisu, nikomu jsme ho neprodali, jak to udělalo tolik jiných vydavatelů v naší zemi. Rádi bychom měli příspěvky od širšího okruhu autorů a rádi bychom je do časopisu pozvali. Nechceme se vyhýbat ani diskusi, doufáme ovšem také, že pro řadu příspěvků jiného rázu bude pokračovat nový časopis Setkání, s redakcí v Akademii Tábor pod vedením Anežky Krčkové, a Zpravodaj Anthroposofické společnosti, který vede Zdena Lukešová. Antroposofické rozhledy byly od začátku profilovány jako časopis s určitým nadhledem, ale reflektující současnou dobu u nás i ve světě, a referující o tom, co je podstatné jinde, v Evropě i v celosvětovém měřítku. Pokud to půjde, rádi bychom v něm pokračovali podobným způsobem jako dosud, pokud to dovolí finanční situace i naše vlastní síly. Starší čísla budou dostupná i na internetové adrese, kterou uvedeme v příštím čísle.

redakce

Zabývejme se duchovní vědou. Referát o článku H. Zimmermanna, Jak uchopit duchovní vědu (L1)

Práce na otázkách týkajících se Konstituce Anthroposofické společnosti vyjasnila nevyřešené záležitosti, ale mohla být spojena i s nebezpečím. Celek sporu by se dal vnímat také jako pokus duchovních mocností zdržet nás od produktivní duchovní práce. Něco podobného se už stalo ve třicátých letech minulého století při nástupu Adolfa Hitlera k moci. V té době se také Anthroposofická společnost zabývala sama sebou a přitom byla možnost vnímat Krista v éterické oblasti.

Ke skutečnému sebepoznání nedojdeme, jestli budeme trvat na jednom z následujících stanovisek. Buď: „Budoucnost Anthroposofické společnosti závisí na tom, abychom na naší Konstituci pracovali tak, až se bude moci účastnit této práce i ten poslední člen společnosti.“ Nebo: „Je to jen ztráta času.“ Celá otázka Konstituce Anthroposofické společnosti je jen příznakem situace, v níž se nalézá Anthroposofická společnost i celé lidstvo. „Je to doba zkoušky, kdy je všechno ve hře a je třeba použít nového přístupu.“

Situace zkoušky: Dvojník

V situaci zkoušky se samozřejmě vynoří i dvojníci. Potkáváme je v situacích, ve kterých se ocitá Anthroposofická společnost, potkáváme je v sobě. Jsme-li pozorní, situace zkoušky nám může ukázat, co musíme dělat v budoucnu a co teď.

Autor v L1 se domnívá, že nyní už není možné pěstovat ani dogmatismus, ani sektářství. Statut Anthroposofické společnosti je vylučuje jako principy i právně. Dogmatismus a sektářství jsou dvojníci známí každému anthroposofovi. Dogmatismus se připisuje ahrimanskému dvojníkovi, který nám vnucuje život v minulosti ducha. Někdy jsou hlášány výroky: „Jednou jsme převzali (v nějaké věci) názor R. Steinera a tak to v principu zůstane.“ To je zotročení svobodného individua, zotročení schopnosti úsudku v přítomnosti ducha, je to život v minulosti ducha. Jistě je pohodlné spoléhat se na dogmatismus. Můžeme to nazývat úzkoprsost, zarytost, klapky na očích. Známe to sami na sobě. Je to idea, která nás zotročí, poněvadž ji nepronikneme v prožití.

Druhý dvojník je připisován luciferskému vlivu a je to sektářství. Můžeme ho popsat větou: „My víme, jak se věci mají, jenom ti druzí to ještě nepochopili.“ Může to vrcholit až ve starosti o svět: „Svět je v nouzi, jak bychom ho měli poučovat, aby konečně pochopil pravdu (samozřejmě tu naši).“ Takový postoj nás často vylučuje z účasti na řešení palčivých otázek přítomnosti a způsobuje, že nejsme bráni vážně. Takže sektářství zotročuje všeobecnou lásku k lidem, zatímco dogmatismus zotročuje individuální svobodu.

Ztráta identity nebo památník identity

Přemůžeme-li tyto dva dvojníky, můžeme dojít ke třetímu. Je to snaha zavrhnout, co je tradiční, která ústí do nebezpečí, že ztratíme prameny. Zde se používají věty: „Anthroposofie je sto let stará. Steiner psal stylem, který se dnes nedá číst. Proč se máme ještě zabývat klasickou eurytmií? Musíme být moderní, aktuální.“ To může potom vést k tomu, že za otázkou: „Musí být člověk anthroposofem, aby mohl být waldorfským učitelem?“ cítíme vlastně otázku: „Musí se stát člověk dogmatikem nebo sektářem, aby se stal waldorfským učitelem?“ Taková otázka vede ke ztrátě identity. Přizpůsobíme-li se tak, abychom se nelišili od ostatních, staneme se nezajímavými, ztratíme vlastní identitu a uděláme z anthroposofie epizodu.

Oproti ztrátě identity stojí památník identity – souborné vydání díla R. Steinera – a to vytváří napěťové pole. Jeho oba póly souvisí s dvěma stránkami anthroposofické práce. Ta si

osobuje působit veřejně a být esoterickou. Jak se dostat z tohoto napětí? Nejzazší krok k veřejnosti díla R. Steinera právě probíhá. Do konce roku 2003 mělo být na internetu k dispozici 90 000 stránek jeho díla a v polovině roku 2004 by mělo být k zakoupení celé dílo o 120 000 stranách na DVD. Teď tedy máme úplně kamenolom na citáty z díla R. Steinera.

Na druhé straně lidé Steinerovi stále méně rozumí, nechtějí ho číst, prodej jeho děl klesá. V Goetheanu je nyní skupina lidí, kteří se zabývají otázkou, jak vytvořit most ke Steinerovu dílu. Jeho dílo nejde obejít, přeskochit, poněvadž teprve tyto formy umožňují život s anthroposofií.

Trhací zkouška

Máme tedy před sebou tři nepřátele Anthroposofické společnosti a anthroposofického hnutí: Snaha po modernosti, popírající identitu anthroposofie, sektářské úsilí a dogmatismus. K působení prvního nepřítele dojde, když se člověk angažuje na veřejnosti pro věc anthroposofie nebo pro věc jejích oborů působení. Ať už jde o udržení a rozvoj waldorfského školství nebo o uznání léků a postupů anthroposofického lékařství, vždy se na něm vyžaduje boj s tíživým světem zákonů a byrokracie. Je to boj o prosazení impulsu založeného na důstojnosti člověka. Veřejně činný anthroposof se musí učit řeči partnerů v jednání, kteří stojí mimo anthroposofii, aby byl vůbec pro jednání s nimi přijatelný. Potom obvykle není čas na esoterické prohloubení. Následuje ztráta identity a přizpůsobení se „těm druhým“ v názorech i tam, kde to nevyžadují. V anthroposofických institucích klesá podíl skutečně činných anthroposofů, je naléhavý problém dorostu. V Anthroposofické společnosti a ve Svobodné vysoké škole pro duchovní vědu zase můžeme najít tendenci k sektářskému a dogmatickému chování, není-li brán ohled na potřeby doby. „Problém ‚mít čas‘ je problémem vědomí a nemůžeme-li už uskutečnit vyžadovaný výkon vědomí (plně si uvědomit, co situace přináší a co vyžaduje), prohráli jsme a pak utíkáme do svého anthroposofického repertoáru (citace oblíbených výroků, kterými se má situace popsát a vyřešit).

Aktualizovaný průkopnický duch

Rudolf Steiner dal Anthroposofické společnosti při založení podnět, aby spojovala úplnou otevřenost a veřejnost s nejhlubší esoterikou. Nejde pěstovat jenom jedno nebo druhé. V každé práci pobočky musí být otevřenost a veřejnost. V každém oboru působení musí být pěstováno vnitřní prohloubení u těch, kteří se danému oboru působení věnují. Spojení vnitřního prohloubení s prací na veřejnosti má zprostředkovat a podporovat Anthroposofická společnost, ve které se pěstuje obojí.

Je třeba, aby pravá duchovní věda byla účinně působící a viditelná. „Nejde o pěstování abstraktní nesrozumitelné vědy. Jde o duchovní vědu zahrnující i umění, která si dělá nárok být cestou poznání. A to je přece úžasný zážitek: Poprvé v dějinách lidstva byla anthroposofií dána individuálnímu člověku svobodně volitelná možnost získat bezpečnou cestou vztah k duchovnímu světu prostřednictvím proměny vlastního myšlení, citění a chtění. A tím byla dána zcela nová možnost utváření životní praxe a utváření společenství. Tím se ocitáme na počátku směny světových časů, v přípravě šesté poatlantské kulturní epochy. Jsme tedy stále ještě průkopníky, ač věkem mnozí starci.“

Usilovat o individualizovanou přítomnost ducha

Jak tedy můžeme dnes na základě průkopnického ducha v sobě aktualizovat anthroposofii? Jde o správný poměr k daným formám. Formy nám dal Rudolf Steiner a jmenují se mysterijní dramata, eurytmie, podněty pro obnovu řeči a jeho písemná díla. Tyto formy mají charakter semen, která je třeba oživit a individualizovat. A to je právě ta aktuálnost: Usilovat o

individuální přítomnost ducha. To zase tolik nesouvisí s obsahem jako s postojem. Mluvím-li teď nějakým způsobem, musím vědět, s kým mluvím (přidejme: kdy, kde, proč, jak mluvím). Jestli si něco myslím, musím vědět, jestli je to teď ve mně živé, jestli to odpovídá skutečnosti, je-li to aktuální, není-li to konzervovaný dogmatický slovník (někdy spíše slovníček), který je (podle mého sebeklamu) vždy a všude použitelný. Když si беру do úst jméno Michael, uvědomuji si současně, v jakém vztahu jsem v daný okamžik k tomuto duchu a mohu to jméno v dané souvislosti vůbec vyslovit? Máme tu před sebou aktuálnost radikálně jinou, než je aktuálnost zdánlivé modernosti. Je to aktuálnost, která se získává individuální aktivitou, ne v kolektivu zdánlivě moderních komediantů. Jestli chceme něco a sebe oživit a individualizovat, musíme stále měnit především sebe. Z práce a vyjadřování anthroposofa musí vyzařovat, že je podněcován anthroposofií, ale všechno u něj má proměněnou, individualizovanou postavu.

Od studia k meditaci

Anthroposofii si osvojujeme jen postupně. Osvojování se netýká obsahu („co je tam napsáno“). Je to cesta, na níž se cvičíme v novém způsobu myšlení. Zpočátku pracujeme se základními díly R. Steinera. Učíme se na nich, v jakém vzájemném vztahu jsou pojmy v nich obsažené. Učíme se zříkat se definicí. Učíme se tvořit z děl R. Steinera semena, aspoň dvojnásobem. Za prvé jde o to, shrnout větší úsek textu do jedné věty. Za druhé je třeba udělat z jedné věty předmět soustředění, oživit ji a meditativně ji rozvinout. Tak se ztotožňujeme s tím, co tu napřed bylo před námi v knize jako minulá práce ducha. Přítomnost ducha tvoříme studiem v tomto prvním stupni školení. Autor považuje za možné uspořádat v budoucnu kurzy, školení, které by řešily následující otázky: Jak se dá tato metoda zavést, jak pokračovat pro pokročilé, jak vytvořit mistrovský kurs pro ty, kteří by uváděli další nováčky do studia anthroposofické literatury? Vytvoří se tím hierarchie, která je nutná pro rozvoj schopností a získání kompetence pro uvádění do studia anthroposofie. Obdobný postup bude snad možný i pro meditativní praxi. Tam by ovšem bylo prvním krokem řešení otázky jak přejít od studia k meditaci. Snad by to mohlo začít setkáním lidí, kteří by si vyměnili zkušenosti o cestě, o tom, jak lze vytvářet meditativní život. Měly by se také řešit otázky: Kde musíme v tomto směru zintenzivnit práci, kde je třeba řešit aktuální záležitosti?

Ve vědomí Anthroposofické společnosti i na veřejnosti musí vzniknout názor, že Svobodná vysoká škola pro duchovní vědu je instituce, kde člověk získává schopnosti, nejen vědění. Z Anthroposofické společnosti a Svobodné vysoké školy pro duchovní vědu musí vyzařovat: Na půdě Anthroposofické společnosti potkávám lidi, kteří mi dají podnět k tomu, že jsem schopen skutečně se setkat s požadavky doby.

Jiný oddíl by mohly tvořit skupiny, které si budou vyměňovat zkušenosti s praktikováním vedlejších cvičení. Vždyť tato cvičení nám umožňují chápat anthroposofii jako individuální tvorbu orgánů a nástrojů, které z člověka dělají člověka moderního, aktuálního, plodně zasahujícího v životní praxi.

Od duše k duši

Na různých setkáních je možné vytvářet pracovní skupiny, které se zabývají určitým zvoleným textem. Důvod takového postupu je následující: Už na začátku takové anthroposofické spolupráce si můžeme všimnout, že člověk potřebuje druhého člověka. Jednak to musí být učitel, vedoucí skupiny, který ovšem zase tak moc nemluví, ale umí druhé lidi podnítit ke spolupráci. Potom potřebuje každý z nás druhého člověka, který je jiný (v názorech, zkušenostech...) a přece usiluje o stejný cíl. Vlastně za mnohé, ne-li za všechno, co umíme, vděčíme druhým lidem, s nimiž jsme pracovali. A teď si teprve všimneme, že jde o stupňování našich možností. Jestli lidé spolupracují a dodržují přitom vnitřní poctivost, potom

najdou cestu k sobě navzájem, od duše k duši. „A potom se probudí také v duchu. To je řešení karmy, to je práce pomáhající osudu. A pro to je půda v Anthroposofické společnosti. Osudu pomáhající práce, která nás přivede dál v utváření života. Taková práce vzniká společnou prací v anthroposofii, která je živá a dotýká se každého na tom místě, kde právě stojí.“

„Jsem přesvědčen, že o plodnosti anthroposofie se rozhodne v oblasti sociální. Na tomto poli závisí, jaká bude budoucnost anthroposofie. Všechno závisí na tom, zda se umíme najít ve společné duchovní oblasti, ve společném duchovním působení. To je příspěvek Vysoké školy pro Společnost a Společnost v tom musí Vysokou školu podporovat. Každý je uvnitř všeho, všechno si musíme myslet jako funkční, ne jako instituci. Každý, kdo chce splnit Podmínky, je Vysokou školou, každý je Společnost a každý stojí na veřejnosti. A jen proto, aby se to dělo vědomě, jsou tu také lidé, kteří se pro ten nebo jiný podnět anthroposofie dávají k dispozici a tím přebírají jistou zodpovědnost.

Autor uzavírá část z průpovědi Základního kamene, který považuje za neustále trvající možnost nového zakládání Společnosti a Vysoké školy. Tato část je trojí výzvou k lidské duši, aby se proměnila: „Hledej vzpomínání na ducha / hledej přemítání o duchu / hledej zření ducha / aby dobrým bylo / co chceme založit ze srdcí / co chceme z hlav / vést k cíli.“ – „Jsme společnost zabývající se duševními cvičeními, která je také společností vůle v dnešní době.“

(Citace z L1 jsou v uvozovkách.)

Referuje *Stanislav Kubát*

Literatura

L1 H. Zimmermann: Geisteswissenschaft ergreifen. (Chopit se duchovní vědy.) In: Was in der Anthroposophischer Gesellschaft vorgeht, Nr. 50, 14. 12. 2003, s1.

4.

Na počátku roku 2004

Naše země už bude brzy členem Evropské unie, krize sociálního státu není jen u nás, je to celoevropská, ba celosvětová záležitost. Mezinárodní velké společnosti mají daleko větší moc než státy, snadno se vyhnou placení daní, a státy i obce chudnou. I nad nimi ovšem vládne obrovská moc virtuálních peněz a spekulantů s nimi; protože peníze dnes nejsou ničím kryty, jejich hodnota se mění s náladou na trhu. Sociální darwinismus preferuje silné proti slabým, solidarita se vytrácí. Velké společnosti větších sousedních zemí u nás vlastní a kontrolují všechny banky, skoro všechen tisk; většinu průmyslu a přírodních surovinových zdrojů získaly ve velmi krátké době levně či zadarmo pod hesly nutné privatizace buďto přímo, či prostřednictvím nastrčených českých privatizátorů, a většinou nemají valný zájem podporovat naši zemi o nic více, než je nutně zapotřebí pro jejich byznys. Toto převzetí socialistických hospodářství východní části Evropy bylo pečlivě připravováno již předem: hospodářsky a finančně, propagandou i právně, a bylo realizováno smlouvami na hraně zákonů, kde převzetí majetku bohatšími a vlivnějšími partnery bylo připraveno poznámkou petitem ke konci delšího svazku nevinně vyhlížející smlouvy, připravené v těch věcech zběhlými advokáty. Možná to bylo i někdy podle zákonů, ale jistě ne podle spravedlnosti.

Mnohé ze současné situace nemá v dějinách naší země obdoby. Chceme-li pokračovat v naší existenci jako národ, budeme se muset učit novým způsobům rezistence vůči nové hypertrofované moci, před kterou to už mnozí vzdali a jiní s její pomocí pokračují v rozkrádání zbylého obecného různými způsoby, jsou si vědomi své beztrestnosti.

Možná, že jde o globalizaci takového druhu, jakou bylo Římské impérium, ve kterém se starší národy s odlišnými tradicemi postupně ztratily, ale existuje i možnost vytvoření harmonického seskupení evropského a světového, ve kterém různé oblasti, různé národy

budou moci rozvíjet svá specifika. Rudolf Steiner se narodil a prožil mládí v mnohonárodním Rakousko-Uhersku, snažil se také o jeho udržení a oblast působení národů viděl v jazycích, slovesné i jiné kultuře, nikoli v politice; byl pro nadnárodní stát. Fakticky nebylo Československo ani dnešní Česká republika nikdy opravdu samostatnými, a dnešní naše autonomie je podobně omezená, jako po většinu dějin českých zemí. Budoucnost českého národa bude záviset od naší vůle a rozhodnosti, schopnosti přinášet oběti svým bližním, zemi, za kterou neseme odpovědnost, našemu světu. Zastavit privatizační rozkrádání je podmínkou udržení sociálního státu. ale jeho krize může být i podnětem, abychom pomáhali sami nést břemena těm potřebnějším; nejsou neodarwinistickou veteší, jsou také lidskými bytostmi a účastníky božství spolu s námi

Nositelem politické odpovědnosti v demokratickém způsobu vlády může být jedině svéprávný občan. Stává se dnes vzácným zvířetem po celém světě; u nás není častější než jinde. Nadávání nevyřeší nic, nebudeme-li ochotni vzít odpovědnost za naše společenství do svých rukou, nebudeme-li schopni činů, schopni obětovat část svých sil pro rozkvět obecného, společného. I malý díl odpovědnosti, jako při volbách, znamená spoluodpovědnost, a zříkání se odpovědnosti za věci přesahující naše sobectví je podporou negativních sil. Potřebujeme sílu, odvahu, charakter i schopnosti. Už Tomáš Garrigue Masaryk si v jednom interview počátkem dvacátých let postěžoval, že hodných lidí je tolik, že by s nimi mohl přehradit Vltavu, schopných lumpů že je také hodně, ale že najít schopného a slušného člověka je vzácné. Slušných lidí patrně ubylo, lumpů přibývalo, a schopní a slušní jsou ještě vzácnější než tehdy. Ale to, že strach a beznaděj jsou služebníci ďáblů, věděl už Mistr Eckhard ve 14. století.

Nezakázali jsme komunistickou stranu, jsme jedinou ze zemí východostřední Evropy, kde ještě existuje a odvádí levicově orientované voliče do pasti, neboť její název sám vylučuje zatím jakoukoli koalici s ní, i když dávno už není skutečným nebezpečím. Pýcha nových pánů světa, včetně našich nových zbohatlíků, je novým nebezpečím neménším než terorismus a ostatně všechny fanatismy založené na nenávisti k druhým. Naším nepřítelem ovšem není ani Rusko, ani Amerika, ani Německo, ani arabský svět: bojujeme ostatně, jak věděl už apoštol Pavel, nikoli proti bytostem z masa a krve, ale proti silám a mocnostem za nimi.

Úkolem anthroposofů je rozvíjet bratrství mezi lidmi, bojovat proti nenávisti. Jistě nelze stavět práva vraha nad práva jeho oběti, ale i vraždění na dálku pomocí bomb a šrapnelů je vražděním, jakkoli někdy i nutným pro ochranu méně vinných (nevinnými nejsme nikdo, všichni neseme svůj díl viny za všechno okolo nás).

Situace okolo nás je o hodně složitější, než jak byla jasně konturována za bolševiků. Mnohé zlé je promíšeno s dobrým, i horší z Platónových koní táhne náš vůz. Šalomoun si přál od Boha moudrost k vládnutí, svatý František se modlil o schopnost rozlišit, co může změnit, a co nikoli. Popřejme si do Nového roku zdraví, sílu, svobodu jako podmínku volné činnosti k dobrému, ale zejména také, aby nás Pán Bůh při zdravém rozumu zachoval ráčil.

Jan Bouzek

Dětští vojáci

Války posledních deseti let, zejména v Africe, přinesly do středu pozornosti fenomén vojáků okolo deseti let, kteří bojovali zejména v občanských válkách v Libérii a Sierra Leone (obou krajin, kam přijeli američtí černoši po zrušení otroctví budovat novou vlast, a kde demokracie existovala zdánlivě rozvinutá, zejména v Libérii). Zřejmě je to fenomén také existující v Barmě, ale tam se nedostali zatím ani reportéři, aby o tom psali a točili filmy. Teoreticky by existovat neměl, protože všechny země světa (kromě Libérie a USA) podepsaly konvenci, která to bez výhrad zakazuje. Promítá se u nás film o těch středoafriických dětských vojácích, kteří jsou jakoby bytostmi bez svědomí, o nichž se mnozí vyjadřují, že z nich lidské bytosti už stejně být nemohou. Jak se tito malí vojáci dostali do armády, vysvětluje se jejich únosy,

povražděním rodin, ze kterých zbyly právě jen děti, nuceným verbováním a vytvořením drogové závislosti. Jsou vojáky nejen etnických skupin, ale i band bojujících pouze kvůli žoldu či kořisti, poslouchají bez výhrad, jsou závislí na velitelích, jídle, drogách, které také dostávají. Mnozí z nich, ne-li většina, nemají vůbec schopnost vcítit se do svých obětí, usekávání rukou či nohou poražených, páření těhotných žen a jiná zvěrstva jim připadají normální. Jejich převýchova je velmi obtížná a přes optimismus vyjádřený nedávno v Goetheanu 40/2003 E. Fuckem jsou zprávy těch, kdo se o to pokoušejí, spíše pesimistické: zatím se převýchova daří jen u malé menšiny. Ti ovšem vzpomínají, že byli jakoby posedlí démony. Tábory UNICEF se jim snaží najít nové rodiny, vychovávat je spolu s jinými dětmi, pokud to jde, navrátit je do jejich rodin vlastních, a přejme jim ze srdce aby se jim to dařilo co nejlépe. Podobnou situaci z výzkumu zločinců v Německu ukazuje článek S. Gray et alii v Nature 423/2003, s. 497–498, o němž bylo referováno v Goetheanu č. 35/2003: při pokusech oddělit dobré od špatného, při pokusech s diferenciací pojmů přes stisknutí kláves na rozdíl od normálních lidí reagovali tak, že jim to bylo úplně jedno – byli jaksi mimo tyto hodnoty.

jb

Předpokladem naučení se řeči je její slyšení od lidí, nikoli od strojů

L. Ravagli referoval v Goetheanu 35/2003 o francouzských pokusech (podle www.wissenschaft.de z 15. července 2003), podle jejichž výsledků slyšené slovo u matek aktivovalo v mozku dětí již po třech měsících orgány, později používané pro řeč. Proti tomu americké výzkumy prokázaly, že elektronická média jsou pro učení se řeči bez významu – tuto schopnost lze získat pouze od lidí, nikoli od strojů. Zda taková umělá řeč škodí, tito vědci nestudovali, ale je to přinejmenším pravděpodobné. Mezi šesti a dvanácti měsíci ztrácejí už děti schopnost rozlišit jemné rozdíly zvuků v jakékoli libovolné řeči, a rozhodnou se pro svou řeč mateřskou.

jb

Pokus o odstupňovanou daň podle míry znečištění kyslíčným uhlíkem v Německu selhal

Se zajímavým nápadem přišel „zelený“ ministr pro životní prostředí Jürgen Trittin: společně se spolkovými zeměmi by daň z automobilů odpovídala míře znečištění oxidem uhlíkem. To znamená, že kdo více jezdí, by platil vyšší daně než ten, kdo nejezdí. Ovšem autolobby jako obvykle vyhrála: auta by se pak špatně prodávala, to by ohrozilo automobilový průmysl a ten tedy přišel s heslem, že auto nesmí být pouze pro bohaté, a že jich musí být dost pro všechny.

jb

Kosovo, Srbsko, Chorvatsko a Bosna

Neseme spoluodpovědnost za naše jižní slovanské sousedy, nejsou od nás daleko a stabilita Evropy by odtud mohla snadno být ohrožena, jak se už stalo při vzniku první světové války. Zprávy odtud nejsou příliš veselé. V Srbsku i v Chorvatsku se staly opět nejsilnějšími stranami nacionalisté, jejichž předchůzci svou demagogií rozdmýchali občanskou válku a dopustili se mnoha válečných zločinů. Snaží se zatím získat lepší image, ale není jisté, nakolik to myslí vážně. V Srbsku, kde varovným signálem bylo zavraždění schopného a nadějného premiéra, se ostatní rozhádané strany proti nacionalistickým postkomunistům zatím spojily, v Chorvatsku budou zřejmě pravicoví nacionalisté, navazující na fašistickou Ustašu, opět vládnout. V Bosně se právě jedná o ústavu, která bude každého nutit, aby se připojil k jedné z komunit – ti, co spolu chtěli žít v míru a nechtěli se od sebe oddělit, byli nacionalistickým vůdcům od počátku trnem v oku – a třeba moji přátelé v Zemském muzeu v Sarajevu právě

proto dlouho nedostávali peníze na jeho opravu po válce. *Divide et impera* bylo už heslem těch kruhů odjinud, kdo válku pomáhali rozdmýchat, od Deutsche Bank s požadavkem okamžitého splacení dávných úvěrů a následně způsobené superinflaci, až po vyzbrojení z Německa chorvatské i kosovské osvobozené armády levnými zbraněmi z výzbroje bývalé NDR. I černohorský nacionalismus roste, ovšem ta zemička s 600 tisíci obyvateli, z nichž je asi třetina etnických Albánců, by se v dnešním světě stala ještě více hříčkou mocností, než tomu bylo v 19. století.

Ale už se ve většině nástupnických zemí Jugoslávie lidé nepobíjejí, nebo jenom vzácně, proti Kosovu, kde zbytky menšin (srbské, romské, aškali arabského původu) žijí zatím jen v malých enklávách přísně chráněných mezinárodními jednotkami. Sotvakdo z uprchlíků uvažuje o návratu, nejdříve zkusí podívat se na svůj dům či místo po něm zatím bez rodiny, neboť hrozba jejího povraždění nebývá planou. V Goetheanu 40/2003 referuje Beatrice Ratishauser o waldorfských iniciativách z Německa, o vybudování školy vedle nich se snaží i místní albánské učitelky, ale cesta k míru v této zemi je ještě dlouhá, a nejvíce moci tam mají ty mafie, které ovládají i většinu obchodu s drogami ve většině evropských zemí.

jb

Právnícká osoba a organismus

Obchodní společnosti jsou dnes chybně chápány jako (právnícké) osoby, tedy postaveny na roveň živým bytostem, ale ve své podstatě jimi samozřejmě nejsou, jak ukazuje zřetelně A. Jannis z Nového Zélandu v *Anthroposophie Weltweit* 8/2003. Mají být ve skutečnosti organismy, ale rozhodují v nich jen malé skupiny vlastníků. Ti se mohou dopouštět i kriminálních činů, jsou chráněni neživou „právníckou osobou“ společnosti. Nenesou vlastní osobní odpovědnost za své činy – jsou chráněni zákonodárci, velkými koncerny, Světovou organizací pro obchod, ba i státy, nad kterými si už získali velkou moc.

jb

Záplavy a sucha

Jak víme z klimatologie, pro výrazné klimatické změny byly i v minulosti charakteristické prudké výkyvy. Příroda nás obklopující se už nechová uměřeně, jak jsme byli zvyklí, ale dochází k extrémům. Loňské sucho bylo ve značné části střední Evropy podobnou katastrofou jako předchozí záplavy, i letošní zima má extrémní výkyvy. Zvykli jsme si na harmonický vztah, reflektovaný v českých pohádkách, kdy i vodníci mají soucit a rusalky se zamilovávají do lidí, Krakonoš pomáhá chudým proti bohatým zazobancům, ba i čeští čerti v naší domestikované krajině si často dali říct. Nezastavíme-li dnešní trend devastace přírody, budeme si muset zvykat na přírodu, která nám bude oplácet naše činy proti ní namířené ze sobectví, indolence, nepochopení. Rudolf Steiner hovořil o dracích moří, proudů, větrů. Pokud je rozzuříme, jejich hněv padne na naši hlavu.

jb

Žijeme nad poměry?

Nežijeme nad poměry, ale politika je pod svými možnostmi. Tvrdí, že není jiné alternativy než nezaměstnanost a odbourání sociální solidarity, ale tyto alternativy jsou jen málo známy, formuloval dnešní problém Wolfgang Kessler (v. *Goetheanum* 42/2003, W. Neurohr). V dnešní ústavě Evropské unie jsou sociální práva jako ochrana při nemoci, mateřství, právo na bydlení a podobná deklarována, ale v dalším textu relativizována a výslovně omezena finančními možnostmi. Nahrazení konkurence kooperací výrobců a spotřebitelů, vytvoření sociálních vztahů a zařízení v kultuře, společnosti i hospodářství je předpokladem harmonizování vztahů v dnešním světě. To vše vyžaduje etiky kooperace, a kooperace jako

alternativy proti převládajícímu sociálnímu darwinismu (ať přežije ten nejschopnější na úkor ostatních) prosazují zatím jen nevládní organizace. Sociální odpovědnost lze přijmout jen tehdy, pokud mohu se účastnit rozhodování o svém příspěvku k tomuto účelu, a pokud nejsem sám přetížen svými povinnostmi. Většina občanů i evropských zemí, a tím více těch na východ od nás, si dnes nežije nad poměry, mnozí žijí okolo minima či pod sociálním minimem, a k hledání řešení je nutno pochopit, že mnohé základy, na kterých dnešní hospodářský systém spočívá, jsou falešné a vedou k dalšímu chudnutí.

Fúze mezinárodních společností, tak populární v posledních letech, vedly ke ztrátě kapitálu akcionářů, výhody znamenaly jen dočasný spekulativní zisk na jejich úkor.

jb

Cancún a Bombaj

Jednání Světové obchodní organizace v Cancúnu v Mexiku v srpnu minulého roku nevedlo, jak známo, k dalším dohodám o uvolnění obchodu ve službách. Rozvojové země jednání přerušily, když se stalo zřejmým, že jednání směřuje opět k jejich znevýhodnění. Rozvojovým zemím je stále bráněno ve vývozu jejich zemědělských výrobků, ceny jejich produktů klesají a jsou stále více zadlužovány prostřednictvím virtuálních peněz, které jsou podloženy už jen mocí těch nejmocnějších. Ztroskotání konference je považováno mnohými za vítězství těch sil, které usilují o jinou globalizaci než takovou, která je dnes prosazována bohatými částmi světa, a zejména dnes samými Spojenými státy, které serozhodly jít svou vlastní cestou v Iráku, v Kjótském protokolu o snížení emisí, v neuznávání Mezinárodního soudního dvora. Současná americká politika také rozdělila bohaté státy do dvou skupin, což je novým fenoménem. Proti diktátu těch bohatých se postavily zejména Brazílie, Indie a Čína, státy, představující polovinu obyvatelstva světa. Chtěly zejména zabránit tomu, aby subvencované potraviny nebyly dumpingově bez ochrany vyváženy do rozvojových zemí, ve kterých je tím ničena konkurenceschopnost místních zemědělců (na jejich subvencování nemají už tak zadlužené vlády peníze, a proti jejich dovozu si ti mocnější vytvořili systém ochranných cel), a když uviděly, že toho není možné dosáhnout, přestaly se bavit o ostatním. Jihokorejský rolník, který vedl hnutí na ochranu zemědělců ve své zemi, spáchal demonstrativní sebevraždu na plotě chránícím místo zasedání těch mocných, mnohé nevládní organizace dnes zveřejňují zprávy o tajných jednáních koncernů s vedoucími úředníky Evropské unie, jak společně postupovat proti kritikům systému. I když jejich protesty přímo na místě se proti např. Seattlu zdály být slabší (aspoň podle našeho manipulovaného tisku), přece jen bylo aspoň zabráněno uzákonění privatizace služeb ve prospěch oněch velkých společností, které si na to už brousily zuby.

O sociálním fóru v Bombaji (Mumbai) v Indii (navazovalo na předchozí v Porto Allegre v Brazílii) se u nás skoro nepsalo, přestože se ho zúčastnilo na sto tisíc delegátů, zástupců velkého množství občanských organizací z celého světa. Heslem setkání bylo „Jiný svět je možný!“ Podobně jako v Porto Allegre probíhalo jednání na třech úrovních. Vedle přednášek známých osobností s tisíci posluchači (mj. tam přednášela nová laureátka Nobelovy ceny míru z Iránu Širin Ebadi) tam byly stovky diskusních fór se stovkami účastníků a tisíce seminářů a workshopů s počtem účastníků mezi desítkami a stovkou. Setkání se zúčastnily i anthroposofické iniciativy v Indii a Goetheanum se stánkem o sociální trojčlennosti. Přes roztržičnost přineslo sociální fórum mnohé podněty a pomohlo také vzájemnému pochopení těch směrů a organizací, které se setkání zúčastnily. Mnoho se tam také tančilo a zpívalo, bylo cítit mnoho idealismu, dobré vůle a soucitu. Aban Bama, indická anthroposofka, shrnula výsledek do věty: slyšet bylo ty, kdo nemají jinak žádný hlas.

jb

Mars a sondy na Marsu

Zprávy posledních týdnů o dvou amerických sondách na Marsu, o výskytu vody na této planetě, o dalších programech, zejména projev prezidenta Bushe o tom, že Američané vstoupí na Mars (i když to je spíš heslo pro letošní volby než opravdový nápad, jako s Měsícem), vyvolaly zvýšený zájem o toto téma. Vlastně vstoupilo do povědomí už vloni, kdy se Mars přiblížil Zemi po dlouhé době nejbližší (což se stalo naposledy před 60 000 lety podle astronomického kalendáře), a to umožnilo velmi podrobná pozorování jeho povrchu. Kaňonovitá údolí při jeho rovníkové části, bílé čepičky, které podle nových zpráv asi opravdu obsahují sníh a led. Nové informace o povrchu Marsu přinášejí americké sondy, zatímco evropská se odmlčela a její očekávané oživení se nepodařilo. Nové výsledky průzkumů opět potvrzují, že dříve bylo na Marsu vody mnoho, což už uváděl Rudolf Steiner; podle něho je Mars také reminiscencí na předchozí stav našeho slunečního systému, který se tenkrát zhustil jen do tekutého stavu. Na Marsu je buďto relativní klid, nebo písečné bouře, které lze pozorovat relativně dobře i ze Země. Proto je někdy Mars oranžový, jindy lososově červený. Zajímavé je také, že doba oběhu Marsu (1,88 zemského roku) přesně odpovídá (i když převráceně) poměru jeho velikosti k velikosti Země (průměr Země je 6378 km, průměr Marsu 3398 km).

Starověká tradice spojovala vždy Mars s bohem války, statečností, dynamikou, ohněm; podle Rudolfa Steinera (GA 20, přednáška 5. 5. 1921) je Mars také reprezentantem lidské řeči. Víme od něj také, že od Buddhovy oběti v roce 1604 je jeho válečnické působení hodně změněno, jinak by bylo hůř. Dnes je sféra Marsu změněna působením Buddhy a jeho věrného pomocníka, Františka z Assisi. Lidská duše prochází před svou inkarnací sférou Marsu a po jistou dobu je na Marsu buddhistou a františkánem. Mars je podle Rudolfa Steinera také hranicí mezi materiálním a duchovním světem; v „Theosofii“ nazývá oběžnou dráhu Marsu, jeho sféru „nejnižší sférou duchovního světa“ (srov. též v GA 141, přednáška z 1. 4. 1913). Zatímco materiální vědci jsou přesvědčeni, že všechno fyzické v kosmu musí být obrazem materiálního na Zemi, anthroposofie nabízí hlubší poznání. Rudolf Steiner zdůrazňoval, že Mars přináší impulsy k rozvoji duše vědomé a že právě její rozvoj patří k centrálním spirituálním úkolům současné Evropy. Dnešní sondy na Marsu ukazují, jak lidstvo pokročilo ve své materiální kultuře. Ovšem na druhé straně je zapotřebí, aby vnímání duchovního nezůstávalo jako dosud jenom v pocitech a v cítění, ale aby proniklo i do vědomí, nazírání.

Nebezpečím současného vývoje je ztráta vztahu k duchovnímu. Strach před duchem v materialistickém světovém názoru vede k tomu, že se dnes vědecká fantasie zabývá stále dokonalejšími stroji, i myšlenkami spojit stroje s lidskými schopnostmi a vytvořit tak lidsko- strojové nestvůry, kolonizovat Mars, přeměnit planetu na něco, kde by mohli žít lidské bytosti za pomoci obrovského technického úsilí. To všechno namísto toho, aby pochopili i éterické a astrální v nás a okolo nás, a aby s tím dokázali počítat jako s realitou. Strach z ducha a před duchem vede k zatemnění percepce a pochopení hlubšího významu vztahu lidstva k Marsu. Mars je z anthroposofického hlediska hvězdou duše vědomé, tvůrčího úsilí (srov. W. Held a H. Ramm v Goetheanu č. 33–34/2003 a č. 51–52/2003).

jb

Tropické deštné pralesy a další jevy klimatických změn Země

Často najdeme tvrzení, že tropické pralesy jsou plícemi země, a je to do jisté míry pravda, ale jejich ničení ovlivňuje negativně mnohé další procesy mořských proudů, směru větrů, monzunů a jiných dešťových srážek, teplotní situace. Počasí nazýváme právem rozmarným, ale ve svém úhrnu je k nám velmi milosrdné, umožňuje žít v relativní jistotě. Od doby ledové se počasí nikdy nezměnilo natolik, aby v širším měřítku znemožnilo život lidí, zvířat, rostlin, i když s tím čas od času byly problémy. Nejen anthroposofie, i část dalších badatelů chápe už

dnes naší Zemi jako bohyni Gaiu, organismus, který je matkou živého, při hranici svého povrchu nám umožňuje život. Tropické pralesy představují oblast s největší intenzitou života: nejsou tu rozdíly mezi zimou, jarem, létem a podzimem, vše je přítomno současně, nikde jinde není rozvinuta taková variabilita druhů, taková tvůrčí potence vznikání i zánikání současně. Globální oteplování, emise, odvodňování i zavodňování (jinak obdivuhodné izraelské zemědělství spotřebuje dvě třetiny vody dostupné v této zemi, a její zásoby klesají) jsou možné jen ve vztahu k Zemi jako celku, neboť i zdánlivě nevyužitelné plochy jsou potřebnými orgány naší matky, a nevhodný zásah kdekoli vede k ničivým konsekvencím. Wagnerův výkřik: „Démonů, jež jsem vyvolal, nemohu se zbýti!“ platí pro velkou část zásahů i tzv. vědecky podložených – věda se teprve pomalu začíná učit poznání, že jedna příčina a jeden následek jsou možné pouze v laboratoři, ale vůbec ještě nechápe, že všude v tak zvané hmotě je duch a že bez poznání ducha není opravdové vědecké poznání možné.

jb

Terorismus, odvaha a naděje

Hlavní zbraní teroru je strach; ten, kdo se bojí (a to se velice líbí reportérům, kteří o takových situacích referují a rozmazávají citové reakce svědků), slouží teroristům nejlépe. Dnešní vlna sebevražedných teroristů může být někdy výrazem zoufalství, ale častěji je formou ideologické manipulace vůdců těchto kamikadze. Bezpochyby je potřebí usilovat o svět, kde by taková forma politického boje byla eliminována, jistě jde také o to, aby všechny vlády postupovaly proti teroristům se vší rozhodností a nevyužívaly jich navzájem proti sobě, ale ještě větší vinu v podpoře terorismu mají média. Nejen tím, že líčí některé z teroristů jako hrdiny, aby rozvrátili světovou solidaritu a špinili politické odpůrce. Propagace jakýchkoli teroristů je jistě podobným zločinem jako terorismus sám. Ale hlavní vinou dnešních médií je sama jejich obchodní strategie: Špatné zprávy se prodávají nejlépe, zvyšují tržbu a sledovanost, jsou dobrým kšeftem.

Obětí terorismu je daleko méně než obětí autonehod, zemětřesení a jiných katastrof. Nikdo nemůže dnes zaručit absolutní bezpečnost před terorismem, ať by to sebejistěji tvrdil. Ale nevpustíme-li do svého srdce demony strachu a beznaděje, ani při své slabosti a smrtelnosti nemáme důvod, abychom zápas s terorismem prohrávali.

jb

Dvě interview v Rudolf Steiner Quarterly

První byl rozhovor s Michaelem Murphym, ředitelem Esalen Institute, který studoval na Stanfordské univerzitě, meditoval v indickém ašrámu, byl také jedním z hlavních iniciátorů výměny občanů se Sovětským svazem v osmdesátých letech. Píše romány i vědecké knihy a hlavní oblastí jeho zájmu jsou možnosti rozšiřování lidského vědomí. Zavedl v Esalenu biologické zemědělství, které respektuje biodynamické zásady, propaguje získávání sluneční energie. Jeho studium se soustřeďuje na extrasenzuální percepci, zejména při klinické smrti; o způsobech rozšíření vnímání a poznání na duchovní stezce pořádá několik konferencí ročně, na kterých se scházejí desítky tisíc lidí. V knize „The Future of the Body“ („Budoucnost těla“), kterou by nyní sám raději nazval „Budoucnost lidské přirozenosti“, ukazuje stezku k duchovnímu poznání, a sám se považuje za následovníka cesty Rudolfa Steinera, i když mluví poněkud jinými výrazy.

S hlubším poznáním duchovní reality by měly být překonány dnešní konflikty, jako se to už podařilo mezi sovětským impériem a Amerikou před 15 lety. Stezka duchovního poznání vyžaduje cvičení, aby se podařilo plně rozvinout duchovní potenciál člověka, který

přesahuje jeho fyzickou sféru. Vědomé rozhodnutí k cestě je základem, jasný úmysl musí být základem každého postupu.

Druhý rozhovor vedl Dave Alsop s Marilyn Schlitz, která učí noetické vědy a komplementární medicínu v kalifornském Pacifickém medicínském středisku. Provádí výzkum o vztazích mezi lidským vědomím a fyzickým stavem těla. Vlastní vědomé úsilí vede k uzdravení, altruistické chování a péče o druhé pomáhají nejen druhým, ale i tomu, kdo pomoc poskytuje. Její ústav usiluje o smíření moudrosti spirituálních hnutí s vědou, a o to, jak se stát více opravdovými lidmi propojením obou způsobů poznávání.

V současné době je nutné podle ní usilovat zejména o proměnu současné různosti kultur a hodnot k pluralismu, který oceňuje odlišnosti – to je klíčem k míru a blahobytu. Za druhé je zapotřebí odvahy zůstat optimistou a v otevřenosti mysli v situaci, kdy jsme médií i vlastní zkušeností stále bombardováni negativními zprávami a událostmi. Je zapotřebí najít způsob, jak zůstat v našem vlastním systému hodnot, ale současně být otevřeni k víře a hodnotám jiných, abychom s nimi mohli mít dobré vztahy. Citová kompetence vede k lepším vztahům s okolím, a tím i k úspěchu v obchodě či jiném zaměstnání, a mnozí to už chápou. Typicky americkým způsobem uzavírá své odpovědi: poslali jsme člověka na Měsíc, vyhráli studenou válku; pokud se rozhodneme a pevně soustředíme svou vůli, vyřešíme i tyto problémy.

jb

V první instanci prohraný proces Anthroposofické společnosti

V první instanci vyhověl švýcarský místní soud žalobcům a neuznal novou konstituci Všeobecné anthroposofické společnosti. Zdůvodnění rozsudku se očekává až koncem března, teprve pak může společnost podat odvolání k vyšší instanci. Mysleme na ty, kdo nesou dnes zejména tíhu současné situace, aby měli dostatek síly jí čelit.

Ceny nositelům anthroposofických iniciativ

Ibrahim Abduleish, vedoucí osobnost projektu Sekem v Egyptě, který inicioval a stále ještě podporuje u nás dobře známý Hans Werner, získal ceny nadace Schwab jako „výjimečný, sociálně angažovaný podnikatel roku 2003“. Tato cena umožňuje bezplatnou účast po tři roky na Mezinárodním ekonomickém fóru v Davosu i na regionálních setkáních vedoucích politiků a ekonomů. Projekt Sekem je anthroposofickou iniciativou v Egyptě s biodynamickým zemědělstvím, které prosperuje i na okraji pouště a které umožňuje důstojný život celému okolí. Sekem se stal vzorem pro další podobné iniciativy v arabském světě, a v době, kdy mnozí proklamují konfrontaci s islámským světem jako s nepřítelem, dokazuje možnost úspěšné spolupráce společnými silami evropskými s egyptskými.

Alternativní Nobelovu cenu ve Stockholmu získal po několikeré nominaci vloni Nicanor Perlas, filipínský anthroposof, autor Agendy 21, oficiálního programu filipínské vlády, která představuje první uskutečňování Steinerových zásad sociální trojčlennosti v měřítku jedné celé země.

jb

Recenze: Hana Jankovská, Návrat k Panně, Aplikace nového vnímání, Hranice, Fabula 2003, 318 stran s mnoha obrázky

Imaginace je osobní záležitostí, nepodává nám přesné informace z duchovního světa, ale otvírá nám k němu cestu, ujišťuje náš cit o jeho existenci, dává nám důvěru v ochranu

božským světem nad námi a poskytuje naději na spolupráci s ním v uskutečňování cílů našeho pozemského života. Imaginace nám dává možnost odpoutat se od materialistického myšlení, podobně jako matematika je i imaginace propedeutikou k vyššímu poznání. Starověké imaginativní mýty byly předstupněm k zasvěcování do mysterií, pohádky šířené rosikruciany ochranou proti zmechanizovanému myšlení novověku. Cvičení imaginace nás vede k živému myšlení srdcem, kterého je nám dnes tolik zapotřebí. Vedle publikací Emila Páleše je kniha Hany Jankovské jednu z prvních vlaštovek na cestě, kterou bychom se měli všichni vydat směrem k poznávání duchovního světa, neboť anthroposofie chce a má být především metodou jeho poznávání, navazuje na stará učení, vedoucí přes víru ke znalosti, přes pistis ke gnozi, přes důvěru k duchovnímu poznání a jeho cílům postupnými kroky k poznání samému.

Cvičení imaginace pomocí Raffaelových madon je jen jednou z mnoha možných cest k imaginaci, a tyto cesty jsou velmi individuální – v duši jsme každý vlastní entitou, teprve duch nás opět spojuje –, ale je to cesta snadnější než mnohé jiné, a jistě nebude na škodu, když si ji i čtenář této knihy zkusí, byť se pak rozhodl pro některé cesty jiné, z nichž některé autorka i sama ve své knize naznačuje. K tomu, abychom mohli navázat spojení s duchovním světem, a tím usnadnili jeho působení v našem světě materiálním, stali se jeho posly, což je jedním z hlavních úkolů naší doby, potřebujeme právě pěstování imaginace jako důležitý krok na cestě k intuici a inspiraci, krok, jehož některé způsoby uskutečnění se snaží uchopit tato kniha, a usnadnit tak i podobnou cestu jiným.

J. Bouzek

Za paní Zdenou Bednařikovou

Dne 20. ledna 2004 zemřela předsedkyně olomoucké pobočky Anthroposofické společnosti paní Zdena Bednařiková.

Jako mladá dívka vyučovala náboženství a hrála na varhany v Československé církvi husitské. Záhy se však setkala s anthroposofií, do jejíchž tajů nejprve pronikala opisováním přednášek dr. Steinera. Činila to i pro pana Ludka Příklad, Antonína Kubise, Annu Leitochovou a ostatní olomoucké osobnosti, s jejichž pomocí se stále více zapojovala mezi anthroposofy. V roce 1990 (po smrti Jiřího Hudečka) bylo zapotřebí nového vedoucího pobočky. Paní Bednařiková se po dlouhém zdráhání a na přímluvu ostatních tohoto úkolu ujala. Po celých 13 let vedla olomouckou pobočku a provedla ji mnoha úskalími i bouřemi. Kdo znal Zdenou Bednařikovou, pamatuje si její výrazný přednes, milý a přívětivý úsměv i inteligentní humor. Nedá se zapomenout na její pohostinnost.

Na posledním květnovém setkání Anthroposofické společnosti jsme ji snad poprvé viděli jinou: unavenou, posmutnělou a dojatou. Začala se projevovat její těžká choroba a dlouho trvalo, než se svým nejbližším svěřila se svou bolestí. Po čase se jí zborčila páteř a ona zůstala upoutána na lůžku v jičínské nemocnici. Po několika měsících však svou obrovskou vůlí dokázala znovu chodit a k údivu svých lékařů se vrátila domů. Začátkem prosince loňského roku však zeslábla natolik, že byla umístěna do hospicu na Sv. Kopečku u Olomouce.

Její zásluhou jsme advent a vánoční dobu prožívali mnohem hlouběji než jindy. Střídali jsme se v návštěvách u jejího lůžka a odnášeli jsme si odlesk její odvahy a vůle k životu. Říkala: „Beru vše, jak to přichází, to je nejlepší. Jsem šťastná, že to mohu prožít.“ Nedá se zapomenout na pohled, kterým sledovala vrcholek stromu a oblaka za svým oknem. Nikdo nebyl v tu chvíli šťastnější než ona.

Poslední tři týdny se rozhodla strávit bez nás opět v Jičíně. Odtud se vydala na pouť „domů“. Nám po ní v Olomouci zůstalo prázdné místo, ale také úkol nést dál štafetu, kterou nám předala a se ctí se vyrovnat se všemi nástrahami vnějšího i vnitřního života. Půjde to určitě dobře – vždyť nám na druhém břehu přibyl další přímluvce a pomocník.

Obsah

Rudolf Steiner, Světlo tvého myšlení
Milí přátelé, *redakce*
Zabývejme se duchovní vědou (Referát o článku H. Zimmermanna, Jak uchopit duchovní vědu), referuje *Stanislav Kubát*
Jan Bouzek, Na počátku roku 2004
Děťští vojáci, *jb*
Předpokladem naučení se řeči je její slyšení od lidí, nikoli od strojů, *jb*
Pokus o odstupňovanou daň podle míry znečišťování kyslíčným uhlíkem v Německu selhal, *jb*
Kosovo, Srbsko, Chorvatsko a Bosna, *jb*
Právnícká osoba a organismus, *jb*
Záplavy a sucha, *jb*
Žijeme nad poměry?, *jb*
Cancún a Bombaj, *jb*
Mars a sondy na Marsu, *jb*
Tropické deštné pralesy a další jevy klimatických změn Země, *jb*
Terorismus, odvaha a naděje, *jb*
Dvě interview v Rudolf Steiner Quarterly, *jb*
V první instanci prohraný proces Anthroposofické společnosti
Ceny nositelům anthroposofických iniciativ, *jb*
Recenze: Hana Jankovská, Návrat k Panně, Aplikace nového vnímání, *J. Bouzek*
Helena Chromčáková, Za paní Zdenou Bednaříkovou

Inhalt

Rudolf Steiner, Deines Denkens Licht
Liebe Freunde, *Redaktion*
Die Geisteswissenschaft ergreifen, nach *H. Zimmermann* referiert *Stanislav Kubát*
Jan Bouzek, Am Beginn des Jahres 2004
Kindersoldaten, *jb*
Die Sprache kann nur von Menschen, nicht von Maschinen gelernt werden, *jb*
Versuch um die Besteuerung nach Mass der Umweltbeschädigung, *jb*
Kosovo, Serbien, Kroatien und Bosnien, *jb*
Rechtsperson und Organismus, *jb*
Dürren und Überflutungen, *jb*
Leben wir über die Verhältnisse?, *jb*
Cancún und Mumbai, *jb*
Mars und Sonden auf dem Mars, *jb*
Tropische Regenwälder und andere Phänomene der Klimaveränderungen der Erde, *jb*
Terorismus, Mut und Hoffnung, *jb*
Zwei Interviews in Rudolf Steiner Quarterly, *jb*
In der ersten Instanz hat die Allgemeine Anthroposophische Gesellschaft verloren
Preise an Träger anthroposophischer Initiativen, *jb*

Besprechung: Hana Jankovská, Zurück zur Jungfrau, Applikation der neuen Empfindung, *J. Bouzek*
Helena Chromčáková, Zdena Bednaříková (Nachruf)